

بررسی راهکارهای تقنینی مندرج در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

مقدمه

تحقق تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت مستلزم بازنگری در همه سیاست‌ها و رویه‌هایی است که تاکنون مبنای عمل نظام تعلیم و تربیت قرار گرفته است. از جمله مهم‌ترین سیاست‌ها و ضوابط مربوط، قوانین مصوب مجلس است. به‌ویژه آنکه از ابتدای آموزش و پرورش مدرن در ایران، نهاد قانونگذار به‌عنوان یکی از مراجع اصلی سیاستگذاری و ریل‌گذاری نظام آموزشی، حجم زیادی از قوانین مرتبط با این حوزه را به تصویب رسانده است. بنابراین ایجاد تحول بنیادین در آموزش و پرورش نیازمند بازنگری، اصلاح یا تصویب قوانین جدید متناسب با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی است.

این موضوع مهم، یعنی اصلاح، بازنگری یا تصویب قوانین مورد نیاز برای ایجاد تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش در متن سند تحول مورد توجه و تأکید قرار گرفته است، به نحوی که برخی از راهکارهای سند، صریح یا ضمنی، مسیر تقنین را به‌عنوان یکی از راه‌های اصلی اجرای سند قلمداد کرده‌اند. در ادامه با توجه به کارکرد مهم تقنینی مجلس شورای اسلامی به تبیین این راهکارها پرداخته می‌شود:

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات
آموزش و فرهنگ

بررسی موضوع

سند تحول بنیادین در برخی از راهکارهای ذیل هدف‌های عملیاتی به‌صراحت به موضوع بازنگری در قوانین پرداخته و در راهکارهایی نیز به‌طور ضمنی به این موضوع اشاره کرده است که در ذیل اهم این راهکارهای مرتبط با موضوع قانونگذاری آورده می‌شود.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۷۲۳۲

۱. راهکارهای صریح

- راهکار ۱-۹- ایجاد تسهیلات قانونی و سازوکارهای تشویقی و انگیزشی لازم اعم از مادی و معنوی، برای بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون، مشارکت‌پذیری و مشارکت‌جویی در جامعه و در بین دانش‌آموزان با الهام از آموزه‌های دینی با تأکید بر استفاده مناسب از ظرفیت کتاب‌های درسی، مجلات و رسانه‌های آموزشی و برگزاری اردوهای جهادی.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۸/۱۹

- راهکار ۴-۹- تقویت و گسترش مدارس غیردولتی با اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات موجود.

- راهکار ۳-۱۰- اصلاح قوانین و مقررات موجود استخدامی، مالی و اداری متناسب با حرفه‌های تخصصی با مشارکت دستگاه‌های ذی‌ربط.
- راهکار ۳-۱۲- ایجاد سازوکارهای قانونی برای افزایش انگیزه معلمان و مربیان با سامان‌دهی مناسب خدمات و امکانات رفاهی و رفع مشکلات مادی و معیشتی آنان.
- راهکار ۱-۱۳- اصلاح قوانین و مقررات موجود در راستای تقویت نقش شوراهای آموزش و پرورش استان‌ها، مناطق و مدارس، متناسب با مقتضیات تربیتی.
- راهکار ۱-۱۹- ایجاد سازوکارهای قانونی و ساختار مناسب برای سنجش و ارزشیابی عملکرد نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی،

۲. راهکارهای ضمنی

- راهکار ۲-۳- اتخاذ تدابیر مناسب جهت جذب، تربیت و به‌کارگیری نیروی انسانی شایسته و متعهد و عامل به رعایت حیا، عفاف و پوشش مناسب در کلیه مراکز اداری و آموزشی.
- راهکار ۸-۵- سامان‌دهی و به‌کارگیری بهینه و اثربخش منابع انسانی و توزیع عادلانه آن در سراسر کشور.
- راهکار ۲-۸- ایجاد سازوکار لازم برای تقویت جایگاه و منزلت فرهنگی و اجتماعی معلمان.
- راهکار ۲-۹- ایجاد سازوکارهای مناسب برای حفظ و ارتقای سطح مشارکت واقفین و خیرین مدرسه‌ساز.
- راهکار ۱-۱۱- استقرار نظام ملی تربیت معلم و راه‌اندازی دانشگاه ویژه فرهنگیان با رویکرد آموزش تخصصی و حرفه‌ای تربیت‌محور توسط وزارت آموزش و پرورش با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط.
- راهکار ۳-۱۱- ایجاد سازوکارهای لازم برای جذب و نگهداشت استعدادهای برتر و برخوردار از صلاحیت‌های دینی، اخلاقی، انقلابی و شخصیتی به رشته‌های تربیت معلم.
- راهکار ۲-۲۰- شفاف‌سازی و برنامه‌ریزی برای افزایش سهم اعتبارات آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی به میزان مناسب.
- راهکار ۴-۲۰- افزایش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی در بودجه جاری آموزش و پرورش به میزان مناسب به‌منظور ارتقای آموزش و تربیت.
- راهکار ۵-۲۰- طراحی سازوکارهای تنوع‌بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی از قبیل موقوفات و امور خیریه.
- راهکار ۷-۲۰- تقویت مشارکت عمومی در آموزش و پرورش با حفظ کارکردهای سیاستگذاری و نظارتی نظام از طریق تسهیل تأسیس مدارس غیردولتی و حمایت از فعالیت‌های آموزشی آنان.
- راهکار ۱۰-۲۱- بازطراحی و سامان‌دهی تقویم سال تحصیلی با رعایت انعطاف و توجه به شرایط اقلیمی و با تأکید بر بهینه‌سازی تعطیلات.

جمع‌بندی و پیشنهاد کارشناسی

بررسی یک دهه اخیر قانونگذاری در حوزه آموزش و پرورش نشان می‌دهد که تقریباً از حدود ۱۷ قانون مصوب در این حوزه، ۱۱ فقره قانون در خصوص استخدام حق‌التدریس، آموزشیاران نهضت سوادآموزی و مربیان پیش‌دبستانی در وزارت آموزش و پرورش است و هیچ‌کدام از این قوانین در خصوص قاعده‌گذاری و ضابطه‌گذاری برای تأمین نیروی انسانی مورد نیاز وزارت آموزش و پرورش متناسب با اهداف سند تحول بنیادین نبوده و در مورد راهکارهای پیش‌گفته نیز هیچ قانونی تصویب نشده است. به بیان دیگر، تقریباً هیچ لایحه‌ای از طرف دولت در راستای اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و راهکارهای تقنینی فوق‌الذکر به مجلس ارائه نشده است در حالی که قوانین بسیاری در آموزش و پرورش مورد عمل می‌باشند که باید

براساس فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و سند تحول بنیادین مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرند و ازسوی دیگر، با توجه به هدف‌های کلان و عملیاتی سند، در مواردی نیاز به تصویب قوانین جدید وجود دارد. لذا تحقق راهکارهای (صریح و ضمنی) فوق برای اجرایی شدن سند تحول بنیادین بدون بازنگری، اصلاح و تصویب قوانین مورد نیاز ممکن نخواهد بود. ازاین‌رو دولت باید در راستای این راهکارهای تقنینی مندرج در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش لایحه ارائه دهد و یا اینکه مجلس در این‌باره طرح ارائه دهد. در ادامه به ارائه پیشنهادهای تقنینی کارشناسی ذیل هرکدام از راهکارهای مذکور پرداخته می‌شود:

۱. راهکارهای صریح

- راهکار ۱-۹- با موضوع بسط فرهنگ نیکوکاری: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب مواد قانونی در خصوص ارائه تسهیلات مناسب جهت ترویج فرهنگ مشارکت و نیکوکاری).

- راهکار ۴-۹- با موضوع تقویت و گسترش مدارس غیردولتی: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز پرورشی غیردولتی مصوب ۱۳۹۵ به‌گونه‌ای که اصول سوم و سی‌ام قانون اساسی مخدوش نگردد و عملیاتی شدن این راهکار ذیل اصول مذکور قانون اساسی باشد).

- راهکار ۳-۱۰- با موضوع اصلاح قوانین و مقررات موجود استخدامی، مالی و اداری: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قوانین مرتبط با حوزه استخدامی، مالی و اداری وزارت آموزش و پرورش همچون قانون متعهدین به خدمت در وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۹، قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۶، تصویب طرح تنظیم بخشی از مقررات مالی، اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش).

- راهکار ۳-۱۲- با موضوع افزایش انگیزه معلمان و مربیان: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب قانون نظام رتبه‌بندی معلمان موضوع ماده (۶۳) قانون برنامه ششم توسعه، بازنگری و اصلاح اساسنامه صندوق ذخیره فرهنگیان).

- راهکار ۱-۱۳- با موضوع تقویت نقش شوراهای آموزش و پرورش: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور مصوب ۱۳۷۲).

- راهکار ۱-۱۹- با موضوع سنجش و ارزشیابی عملکرد نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: اصلاح و بازنگری قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مصوب ۱۳۸۱، اصلاح و بازنگری قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۶).

۲. راهکارهای ضمنی

- راهکار ۲-۳- با موضوع جذب، تربیت و به‌کارگیری نیروی انسانی شایسته (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قوانین استخدامی و قانون گزینش معلمان).

- راهکار ۸-۵- با موضوع سامان‌دهی و به‌کارگیری بهینه و اثربخش منابع انسانی (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب قانون نظام ملی تربیت معلم).

- راهکار ۲-۸- با موضوع تقویت جایگاه و منزلت فرهنگی و اجتماعی معلمان (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب قانون نظام ملی تربیت معلم، تصویب قوانین لازم در خصوص ارتقای وضعیت معیشتی و منزلت اجتماعی فرهنگیان).

- راهکار ۲-۹- با موضوع حفظ و ارتقای سطح مشارکت واقفین و خیرین مدرسه‌ساز: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب مواد قانونی در خصوص ارائه حمایت‌های قانونی، مالی، معافیت‌های مالیاتی، تسریع روند اخذ مجوزها و ... برای خیرین و واقفین).
- راهکار ۱-۱۱- با موضوع استقرار نظام ملی تربیت معلم و راه‌اندازی دانشگاه ویژه فرهنگیان: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب قانون نظام جامع تربیت معلم).
- راهکار ۳-۱۱- با موضوع جذب و نگهداشت استعدادهای برتر به رشته‌های تربیت معلم (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب نظام جامع تربیت معلم، اصلاح و بازنگری قانون متعهدین به خدمت در وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۹).
- راهکار ۲-۲۰- با موضوع افزایش سهم اعتبارات آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب طرح تنظیم بخشی از مقررات مالی و اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش).
- راهکار ۴-۲۰- با موضوع افزایش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی در بودجه جاری آموزش و پرورش: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: پیش‌بینی در قوانین بودجه سنواتی کل کشور).
- راهکار ۵-۲۰- با موضوع تنوع‌بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: تصویب طرح تنظیم بخشی از مقررات مالی و اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش).
- راهکار ۷-۲۰- با موضوع تقویت مشارکت عمومی در آموزش و پرورش: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی مصوب ۱۳۹۵).
- راهکار ۱۰-۲۱- با موضوع بازطراحی و سامان‌دهی تقویم سال تحصیلی: (پیشنهاد کارشناسی برای تحقق: بازنگری و اصلاح قانون بازگشایی مدارس در آغاز مهرماه هر سال مصوب ۱۳۷۶).

